

греков была главным элементом бытия и культуры, который предоставлял возможность реализовать жизненный потенциал каждого свободного жителя ойкумены, и таким образом громко заявить о себе на всю страну, немного приблизиться к богам-покровителям, в честь которых эллины демонстрировали свое мастерство в различных видах атлетики и творческих конкурсах.

Ключевые слова: агонистика, агон, античная Греция, культура, искусство, панегерию.

SUMMARY

Lazorenko Sergii, Chkhailo Mykola, Romanova Viktoriia. Agonistics in ancient Greek art.

The article gives information about the competition between ancient culture and art. One of the main principles of the existence of ancient Greek culture was agony. The whole system of sports competitions, and not only, of ancient Greece was called agonistics (from greek agonisticos) the ability to fight. The ancient Greeks identified three types of competitions: in sports, in racing quadrigas (chariots) and horse races and in art contests. Agonistics for the Greeks was the main element of life and culture, which provided the opportunity to realize the life potential of every free citizen of the world, and in this way to assert themselves all over the country, come closer to the parents deities, in whose honor the Greeks demonstrated their skills in various types of athletics and competitions. Agonistics is a desire for self-claiming victories that would have required the Greeks, constantly and purposefully to train not only physical qualities, but also the skill of the art brush, sculptors the stack and the ability to write outstanding hymns, odes, poems and tragedies.

In other words, competitive activity has been an integral part of the existence of the ancient Greeks; it affected all aspects of Greek life: education, culture, art, architecture, etc. In later history, we celebrate the influence of art Agonistics on the culture of Macedonia, Rome and the Greek colonies of the Northern black sea.

For the first time to the competitive phenomenon in art drew attention Swiss Professor Jakob Burckhardt who applied the term "agon" in relation to antique battle between artists, sculptors, poets and others, in his work "Greek cultural history", written in 1898–1902.

Artistic agony continued for a long time to live in the works of the famous painters and sculptors of the middle ages. The ancient cult of physicality as the main motive of creativity of Greek craftsmen, continued his life in the sculptures of Michelangelo, Giovanni Lorenzo Bernini, Auguste Rodin, Antonio Canova; paintings of Michelangelo da Caravaggio, Raphael, Pietro da Cortona, Peter Paul Rubens and others.

The prospect of further research should be the introduction of the information obtained about the artistic agony of ancient Greece to the lecture course of the disciplines "Olympic sport" and "Philosophy of sport".

Key words: agonistics, agon, ancient Greeks, culture, art, paneherii.

УДК 371.372. 002

Ольга Лобова

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7028-043X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/247-258

ЗМІСТ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Метою статті є теоретичне обґрунтування структури й чинників відбору змісту загальної музичної освіти як фактору формування музичної культури

молодших школярів. Методи дослідження – аналіз наукової та навчальної літератури, сучасного музично-освітнього середовища.

Основними елементами змісту музичної освіти молодших школярів визначено: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-теоретичний, діяльнісно-практичний, виховний і розвивальний. Виявлено, що для реалізації культуротворчої функції зміст освіти має бути ретельно відібраний, свідомо спрямований на досягнення мети, особистісно збагачений і розширений щодо компонентного складу.

Перспективи подальших розвідок полягають в аналізі різних форм реалізації змісту загальної музичної освіти молодших школярів.

Ключові слова: зміст освіти, загальна музична освіта, структура та елементи змісту, відбір змісту, фактор формування, музична культура, культуротворча функція, молодші школярі.

Постановка проблеми. Зміст освіти є педагогічною категорією, що значною мірою обумовлює сутність і ефективність функціонування освітніх систем. Від доцільності добору й реалізації навчального змісту, без перебільшення, залежить рівень життєвої та професійної підготовки нових поколінь. Визнання культуротворчих і розвивально-виховних функцій змісту освіти надає підстави розглядати його як провідний чинник формування в навчальній діяльності особистісної, зокрема музичної культури дитини. Разом із тим, мусимо констатувати дефіцит наукових досліджень щодо теоретичного обґрунтування структури та принципів відбору змісту загальної музичної освіти, зокрема стосовно учнів початкової школи.

Аналіз актуальних досліджень. Категорія змісту освіти стала предметом досліджень цілої низки педагогів, починаючи від Я. А. Коменського. Значний внесок у розроблення цього поняття зробили Ю. Бабанський, Б. Гершунський, О. Корсакова, І. Лернер, Ю. Мальований, М. Махмутов, С. Трубачева та ін. Сучасні підходи до добору змісту початкової освіти розкриває О. Савченко, визначаючи основними принципами його реформування гуманітаризацію, диференціацію та інтеграцію. Пріоритетами добору й удосконалення змісту навчання в початковій ланці освіти у працях ученої визначені спрямованість на загальний і різнобічний розвиток дітей та повноцінне оволодіння всіма компонентами навчальної діяльності [5, 44–50]. Наголошується також, що важливе значення для побудови змісту загальної освіти має також полісуб'єктність навчального процесу, що визначається наявністю різних джерел одержання й опрацювання інформації, які складають формальне та неформальне освітнє середовище [7, 6].

Різнобічні проблеми конструювання змісту музичної освіти молодших школярів досліджують Е. Абдуллін, О. Лобова, Л. Масол, О. Ростовський, Л. Хлебникова, Л. Школяр та інші сучасні педагоги-музиканти.

Мета статті – теоретично обґрунтувати структуру й чинники відбору змісту загальної музичної освіти як фактору формування музичної культури молодших школярів.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано методи аналізу наукової та навчальної літератури, сучасного музично-освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на наукових положеннях і виходячи з мети мистецької освіти школярів, ми розглядаємо зміст загальної музичної освіти як педагогічно адаптовану для учнів систему музичних знань, умінь, навичок і способів музично-творчої діяльності, що спрямована на формування основ музичної культури особистості в єдності її складових: музичної спрямованості, музичної обізнаності, музично-творчої вихованості й розвиненості.

Базуючись на існуючих моделях змісту освіти і враховуючи мистецьку природу предмета «Музичне мистецтво», основними структурними елементами змісту методичної системи формування основ музичної культури молодших школярів і загальної музичної освіти в цілому ми вважаємо: *мотиваційно-ціннісний* – спрямованість змісту на формування інтересу та любові до музики, мотивації навчальної й музично-творчої діяльності, наявність емоціогенних факторів, досвід емоційно-оцінного ставлення учнів до творів мистецтва; *когнітивно-теоретичний* – достатній і необхідний комплекс знань про музичне мистецтво та його взаємозв'язки в ланках: музика – людина; музика – життя; музика – людина – життя; музика – інші види мистецтв тощо; *діяльнісно-практичний* – опанування комплексом умінь і навичок, способів загальнонавчальної й музичної діяльності в її слухацькому, виконавському, композиційному та музикознавчому видах; практика і досвід власних творчих спроб у всіх формах спілкування з мистецтвом; *виховний* – моделювання ситуацій, спрямованих на засвоєння етичних та естетичних норм спілкування з музикою; ознайомлення учнів засобами мистецтва з системою загальнолюдських цінностей і набуття ними відповідного естетичного, емоційного, морального досвіду через зміст музичних, а також окремих літературних і візуальних творів; *розвивальний* – система завдань для розвитку музично-творчих (музичного слуху, чуття ритму, музичного мислення, уяви, артистизму тощо) та загальних (розуму, уваги, пам'яті, мислення, фізичного здоров'я) якостей молодших школярів.

Ці елементи змісту безпосередньо кореспондуються з визначеними нами компонентами музичної культури учня, забезпечуючи передумови для повноцінної реалізації культуротворчої мети загальної музичної освіти.

Зазначимо, що названі складові змісту освіти не існують ізольовано і слід урахувувати можливість їх взаємопроникнення. Наприклад: теоретичний і практичний елементи безпосередньо пов'язані між собою, оскільки «жодну інформацію в галузі мистецтва не можна розкрити без залучення людини до самостійної художньої діяльності» [4, 41]; розвивальний елемент не може існувати відокремлено від теоретичного і

практичного, оскільки розвиток учнів відбувається у процесі здобування знань, умінь і навичок музично-творчої діяльності; мотиваційно-ціннісний і виховний елементи корелюються між собою та з іншими, адже формування оцінних суджень і виховання школярів пронизує всі етапи навчальної діяльності. Так, за свідченням В. Лозової, емоційно-ціннісний елемент змісту освіти знаходить вияв у ставленні особистості до мети пізнавальної діяльності, виконання конкретних завдань, оволодіння засобами діяльності репродуктивного та творчого характеру, до наслідків своєї пізнавальної діяльності, відбиваючи соціальну зрілість і особистісну позицію суб'єкта навчання [2, 104].

На наш погляд, комплексне розроблення та впровадження всіх зазначених змістових елементів сприятиме повноцінній реалізації освітньої, розвивальної та виховної функцій уроку музичного мистецтва. Проте слід мати на увазі, що потенційні змістові можливості музичної освіти набувають ефективності лише за умови доцільності добору й конструювання конкретного навчального змісту, оптимальності його дидактичної обробки та методичного впровадження.

Як відомо, зміст загальної музичної освіти школярів обумовлюється вимогами Державного стандарту і типового навчального плану. Побудований на цій нормативній базі змістовий компонент експериментальної дидактико-методичної системи виявляється у: конкретному змісті музичної освіти молодших школярів, визначеному на основі Державного стандарту початкової загальної освіти й окресленому для вчителя в навчальній програмі «Музичне мистецтво, 1–4 класи»; основному і додатковому змісті загальної музичної освіти, адаптованому та поданому для учнів у навчальних книгах, зокрема підручниках і посібниках (робочих зошитах) з музики; реальному змісті уроку, що ґрунтується на вимогах програми та навчальних книг, проте коригується вчителем відповідно до певних умов навчально-виховного процесу.

Відбір і конструювання змісту загальної музичної освіти молодших школярів у нашому дослідженні зумовлені низкою чинників. Насамперед, наша система спирається на *загальні педагогічні підходи щодо реформування змісту освіти*. У сучасних дослідженнях пріоритетними серед таких тенденцій визначені:

- гуманізація та гуманітаризація змісту, що передбачає посилення уваги до внутрішнього світу людини, створення передумов для розвитку, утвердження самоцінності школяра: «У центрі розробки змісту має бути не «всезнаючий дорослий», а дитина з її можливостями, потребами, інтересами» [6, 225];

- особистісна орієнтованість змісту освіти, де «перевага стала надаватися розвитку самобутності суб'єкта навчально-виховного процесу як «надпредметного» результату... Згідно з цим оволодіння власне

предметним змістом освіти набуло якісно нового смислу – не як самоцілі, а як засобу розвитку внутрішнього світу людини, її власного «Я» [4, 41];

- оновлення фундаментальної складової змісту освіти, що забезпечує її універсальність; посилення практичної спрямованості змісту, формування в дітей загальнокультурних, загальнонавчальних умінь і навичок у всіх освітніх галузях;

- посилення культуротворчої, виховної й розвивальної спрямованості освіти через орієнтованість на формування культури, різнобічне виховання та гармонійний розвиток особистості, спонукання учнів до творчої діяльності, набуття досвіду впродовж життя; розроблення моральних, духовних, естетичних основ змісту освіти в контексті формування загальнолюдських і національних цінностей;

- «розвантаження» учнів (мінімізація знань), адже в доборі змісту «слід керуватися не критерієм максимуму того, що може засвоїти дитина, а тим, наскільки цей зміст сенситивний віковому періоду, які базові потреби він задовольняє, що дає для подальшого розвитку, які можливості для економного використання навчального часу й розумових сил учнів відкриває» [4, 44];

- забезпечення послідовності та наступності побудови навчального змісту між усіма ланками освіти (дошкільною, початковою, основною, старшою школою);

- перехід від інформаційно-знанневої до компетентнісної парадигми освіти через: не накопичення готових знань, а опанування прийомів і способів самостійного оволодіння ними; оволодіння дитиною методами наукового пізнання; залучення учня до активної навчально-пізнавальної діяльності; необхідність формування системного уявлення про світ шляхом інтеграції знань; «моделювання об'єкту пізнання з використанням різноманітних знаків, їх перекодування, що пов'язано з розвитком глобальних інформаційних систем і різноманітністю засобів передачі інформації» [1, 15–16] тощо.

Окреслені тенденції безпосередньо впливають на конструювання змісту музичної освіти. Зокрема, на його реформуванні відбиваються стратегічні ідеї гуманізації, гуманітаризації, особистісної орієнтованості навчально-виховного процесу. Так, О. Рудницька наголошувала на необхідності «олюднення знань», передумовою чого є «зміна освітніх ідеалів – формування особистісних якостей суб'єкта, розкриття в навчально-виховному процесі цілісної та гармонійної картини світу, сповненої сенсорних відчуттів, з повноцінним відображенням у ній явищ культури, зокрема художньої» [4, 41]. Перспективи формування особистісного досвіду дослідниця пов'язувала з творчим характером навчання, наголошуючи, що в мистецькій освіті завжди відбувається взаємопроникнення знань і продуктивної активності.

Значущою в контексті шкільної музичної освіти вважаємо ідею полісуб'єктності навчання, адже в процесі формування музичної культури школярів до безпосередньої взаємодії залучаються не лише учень і вчитель, а й підручник, музичний твір, культурне середовище, що оточує дитину тощо. Саме комплексний вплив цих – більш чи менш суттєвих – складових стає провідним фактором музичного становлення особистості.

Підпорядковуючись загальнопедагогічним тенденціям, зміст загальної музичної освіти, разом із тим, зумовлюється *мистецькою специфікою галузі*: домінуванням художніх початків, здатністю безпосередньо впливати на емоційно-психологічний стан людини, національною визначеністю в поєднанні з орієнтацією на світові мистецькі цінності.

У контексті нашого дослідження провідне місце посідає проблема підвищення культуротворчої спрямованості змісту музичної освіти: як максимально використати кожний змістовий елемент для цілісного становлення основ музичної культури молодшого школяра, забезпечення можливостей для формування його музичної спрямованості й обізнаності, музично-творчого розвитку та виховання.

Вельми гостро постає проблема інтеграції змісту мистецької освіти й мистецьких знань, під якою в сучасних працях розуміється «запас знань, умінь, навичок, досвіду музично-педагогічної діяльності, що створений на базі кількох мистецьких дисциплін» [2, 86], «розкриття внутрішньої спорідненості різноманітних мистецьких проявів і перетворень даної художньої форми в іншу художню модальність: кольору – в звук, звуку – в простір, простору – в слова» [3, 25]. За О. Щолоковою, опанування загальнохудожніх знань у різних видах мистецтва як цілісної системи є можливим на основі тяжіння та розвитку специфічних, притаманних йому особливостей [8, 21].

У нашій моделі суттєвого значення набуває інтеграція музики з «суміжними» галузями, насамперед, літературним і візуальними мистецтвами. Безумовно, залучення до уроків музики таких творів збагачує й урізноманітнює навчальну діяльність, створює передумови для зіставлення, порівняння, а отже, більш глибокого розуміння художніх образів, розумового та творчого розвитку школярів. Проте, відкритими в цій галузі лишаються питання щодо кількісних і якісних параметрів використання в процесі музичної освіти літературних і візуальних творів.

Стосовно реалізації міжпредметних зв'язків зауважимо, що для формування музичної культури молодшого школяра важливого значення набуває розширення «культуротворчих джерел» за межі власне уроків музики. Як свідчать опитування вчителів початкових класів, деякі з них залучають музику для проведення уроків читання, малювання, підсилюючи та збагачуючи емоційно-образний вплив літературних і живописних творів,

налаштовуючи учнів на творчу працю тощо. Поширеною є практика використання на уроках музично-рухливих і танцювальних хвилинок.

Аналіз підручників для початкової школи свідчить, що в їхньому змісті також актуалізуються окремі аспекти музичного становлення учнів. Зокрема, у «Читанках» (авт. О. Савченко) представлені прозові та віршовані тексти, які виховують любов до народної пісні, спрямовують увагу школярів на необхідність опанування культурою вокального й інструментального виконавства: «В гурті й пісня в лад іде», «Той ще не музика, хто в дудку дме» А. Григорука, «Материна мова» М. Сингаївського, «Як невдаха виступав» Г. Бойка та ін. Невимушеною природною музичністю просякнуті дитячі оповідання та казки В. Сухомлинського тощо.

Значний внесок у справу музично-культурного зростання молодших школярів роблять і різноманітні форми позаурочної роботи: виховні години, дитячі свята, змагання, конкурси, розваги, які зазвичай проводяться з активним залученням музичних творів у запису чи безпосередньому виконанні учнів.

Актуальною проблемою конструювання змісту музичної освіти постає добір творів для слухання та виконання. Досвід минулого свідчить, що на формуванні музичного репертуару значною мірою відбивалися соціально-політичні запити суспільства. У наш час такі тенденції дещо послабили свої позиції, що зумовило значне розширення ідейно-змістового діапазону та різноманітність музичного матеріалу. Позитивним є те, що наразі в царині вітчизняної дитячої пісні творять немало талановитих авторів (М. Ведмедеря, А. Житкевич, О. Зозуля, Є. Карпенко, А. Мігай, М. Ровенко, О. Янушкевич та ін.), чії твори написані за покликанням душі й несуть юним слухачам і виконавцям «справжні» цінності й почуття.

Разом із тим, не можна ігнорувати наявність і досить широке розповсюдження музики низького художнього ґатунку, якій не може бути місця у шкільному класі. У таких умовах педагог часто постає перед проблемою вибору критеріїв доцільності використання певного музичного твору. На наш погляд, музичний репертуар шкільних програм і підручників має:

- відповідати вимогам емоційно-образної доступності віку слухачів і вокальним можливостям виконавців (з урахуванням різних рівнів складності);
- вирізнятися художньою цінністю й гуманістичною спрямованістю, мати певний виховний «стрижень», створюючи передумови для різнобічного (духовного, естетичного, морального, патріотичного, громадянського тощо) виховання особистості;
- забезпечувати «розвивальний контекст», зокрема, надаючи можливість упровадження різноманітних додаткових (у тому числі творчих) видів діяльності: інсценування, виконання в ролях, вокальної, ритмічної, пластичної імпровізації тощо;

- гармонійно поєднувати національне та загальнолюдське, формуючи повноцінне уявлення про рідну культуру та водночас віддзеркалюючи часове й «географічне» розмаїття музично-культурного простору;

- містити народні та професійні твори з урахуванням змістової, жанрової та стильової різноманітності, що сприятиме усвідомленню дитиною широти й багатоваріантності музичного мистецтва;

- добиратися з урахуванням емоційної драматургії навчальної теми й уроку – образних подібностей і контрастів, емоційних «підйомів» і «спадів», драматургічних зав'язок та кульмінацій тощо;

- підпорядковуватися календарному або тематичному принципам добору й подання, тобто відповідати певній темі за порою року (часом вивчення) або за змістом і в музичному плані;

- бути особистісно привабливим – цікавим, приємним, захоплюючим для школяра, відповідати його інтересам, смакам, життєвим і естетичним потребам, стаючи частиною дитячого буття не лише на уроці, але й поза шкільним класом.

Серед гострих і неоднозначно вирішуваних проблем загальної музичної освіти – питання про місце музично-теоретичних знань у змісті шкільного навчання музики. Будучи вже тривалий час предметом суперечок фахівців, ця проблема вирішується по-різному: від досить глибокого занурення в «техніку» музичного мистецтва – до повного заперечення вивчення будь-яких елементів нотної грамоти та спеціальних музичних термінів.

На наш погляд, твердження про неприпустимість використання музично-теоретичної термінології й елементів нотної грамоти в загальноосвітніх закладах є безпідставним. Обґрунтуємо цю позицію.

По-перше, на сучасному уроці музики фактично неможливо уникнути ознайомлення з поняттями «нота», «пауза», «реприза», «висота і тривалість звуків», «ритм», «темп», які активно використовуються в процесі вокальної роботи й інших видів музикування, а також під час аналізу музичних творів. По-друге, опанування основних елементів музичної мови та практичне засвоєння провідних музичних понять (музичний звук, мелодія, динаміка, темп, лад, тембр тощо) передбачені державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. По-третє, ознайомлення з провідними музичними поняттями в початковій школі є необхідним для успішної реалізації змісту програми з музичного мистецтва для 5–8 класів. Виконання такого завдання в основній школі має бути підготовлене початковою ланкою музичної освіти. По-четверте, у процесі загальної музичної освіти дітям слід надати можливості здобути уявлення про найпопулярніші музичні терміни й символи, відомі будь-якій освіченій людині.

Виходячи з цього, питання про місце музично-теоретичних знань у змісті шкільного навчання має вирішуватися позитивно. Проте, зважаючи на тенденції мінімізації змісту освіти, слід уникати зайвої деталізації та надто глибокого занурення у вивчення такого матеріалу.

Висновки. Отже, зміст загальної музичної освіти визначено як педагогічно адаптовану для учнів систему музичних знань, умінь, навичок і способів музично-творчої діяльності, що спрямована на формування музичної культури особистості в єдності її складових: музичної спрямованості, музичної обізнаності, музично-творчої вихованості й розвиненості.

Основними структурними елементами змісту загальної музичної освіти молодших школярів визначені: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-теоретичний, діяльнісно-практичний, виховний і розвивальний. Оскільки ці елементи змісту освіти безпосередньо кореспондуються з компонентами музичної культури учня, вони мають оптимально забезпечувати передумови для повноцінної реалізації культуротворчої мети загальної музичної освіти. Таким чином, зміст загальної музичної освіти постає одним із провідних факторів формування музичної культури дитини, різнобічного виховання й гармонійного розвитку її особистості.

Відбір і конструювання змісту загальної музичної освіти молодших школярів зумовлені: загальними тенденціями реформування освітнього простору; особливостями добору змісту початкової загальної освіти; змістовою специфікою музичної (мистецької) освіти; обґрунтованою авторською концепцією формування музичної культури учнів. Для повноцінної реалізації культуротворчих, освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання навчальний зміст має бути ретельно відібраний, свідомо спрямований на досягнення поставленої мети, особистісно збагачений і розширений щодо компонентного складу.

Змістовий компонент розглядається як важлива складова дидактико-методичної системи формування музичної культури молодших школярів, що визначає сутність і структуру навчальної програми та підручників із музики, організацію навчального процесу та музично-творчої діяльності школярів і результативність навчання, виховання та розвитку учнів на уроках музики.

Перспективи подальших наукових розвідок. Комплексне врахування означених засад стало основою для конструювання змісту дидактико-методичної системи формування основ музичної культури молодших школярів, основними «ланками» реалізації якого є: 1) підручник, у якому загальний зміст музичної освіти конкретизується та «перетворюється» на доступний дитині; 2) робочий зошит, у якому «дитячий» зміст набуває більш детального втілення та різноманітного практичного спрямування; 3) навчальний процес, де зміст музичної освіти, програми й підручників набуває чіткої методичної форми. Розгляд цих форм реалізації навчального змісту є предметом нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корсакова О. К. Зміст сучасної шкільної освіти : дидактичний аспект / О. К. Корсакова, С. Е. Трубачева. – К., 2003. – 61 с.
2. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики / В. І. Лозова // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : збірник наукових праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків : ОВС, 2002. – С. 95–109.
3. Пеня Т. Г. Театральная деятельность и развитие личности / Т. Г. Пеня // Искусство и образование. – 2002. – № 2. – С. 24–27.
4. Рудницька О. П. Психолого-педагогічні проблеми загальної та мистецької освіти / О. П. Рудницька // Мистецтво у розвитку особистості : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – С. 36–55.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 368 с.
6. Савченко О. Я. Етапи реформування змісту шкільної освіти в Україні за роки незалежності / О. Я. Савченко // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України. – Частина 1. – Харків : ОВС, 2002. – С. 210–227.
7. Савченко О. Я. Системний підхід до модернізації змісту загальної середньої освіти / Олександра Савченко // Рідна школа. – 2010. – № 1–2 (січень-лютий). – С. 3–7.
8. Щолокова О. П. Художньо-естетичне виховання школярів засобами світової художньої культури / О. П. Щолокова. – К. : УППУ, 1993. – 79 с.

REFERENCES

1. Korsakova, O. K. (2003). *Zmist suchasnoi shkilnoi osvity: dydaktychnyi aspekt [The content of modern school education: didactic aspect]*. Kyiv.
2. Lozova, V. I. (2002). *Stratehichni pytannia suchasnoi dydaktyky [Strategic problems of modern didactics]. Rozvytok pedahohichnoi i psykhologichnoi nauk v Ukraini 1992–2002, zbirnyk naukovykh prats do 10-richchia APN Ukrainy. Chastyna 1*, pp. 95–109. Kharkiv: OVS.
3. Penia, T. H. (2002). *Teatralnaia deiatelnost i razvitiie lichnosti [Theatrical activities and development of the personality]. Iskusstvo i obrazovaniie, 2*, 24–27.
4. Rudnytska, O. P. (2006). *Psykhologo-pedahohichni problemy zahalnoi ta mystetskoï osvity [Psycho-pedagogical problems of general and artistic education] In Mystetstvo u rozvytku osobystosti*, pp. 36–55. Chernivtsi: Zelena Bukovyna.
5. Savchenko, O. A. (1999). *Dydaktyka pochatkovoï skoly [Didactics of primary school]*. Kyiv: Heneza.
6. Savchenko, O. A. (2002). *Etapy reformuvannia zmistu shkilnoi osvity v Ukraini za roky nezaleznosti [Stages of content reforming of school education in Ukraine during years of independence]. Rozvytok pedahohichnoi i psykhologichnoi nauk v Ukraini 1992–2002, zbirnyk naukovykh prats do 10-richchia APN Ukrainy. Chastyna 1*, pp. 210–227. Kharkiv: OVS,.
7. Savchenko, O. A. (2010). *Systemnyi pidkhid do modernizatsii zmistu zahalnoi serednoi osvity [Systematic approach to modernization of general secondary education]. Ridna shkola, 1–2*, 3–7.
8. Solokova, O. P. (1993). *Khudozno-estetychne vykhovannia shkolariv zasobamy svitovoi khudozhnoi kultury [Artistic and aesthetic education of schoolchildren by means of world art culture]*. Kyiv: UPPU.

РЕЗЮМЕ

Лобова Ольга. Содержание общего музыкального образования как фактор формирования музыкальной культуры младших школьников.

Целью статьи является теоретическое обоснование структуры и принципов отбора содержания общего музыкального образования как фактора формирования музыкальной культуры младших школьников. Методы исследования – анализ научной и учебной литературы, современной музыкально-образовательной среды.

Основными элементами содержания музыкального образования младших школьников определены: мотивационно-ценностный, когнитивно-теоретический, деятельностно-практический, воспитательный и развивающий. Выявлено, что для реализации культуротворческой функции содержание образования должно быть тщательно отобранным, сознательно направленным на достижение цели, личностно обогащенным и расширенным относительно компонентного состава.

Перспективы дальнейших исследований усматриваются в анализе различных форм реализации содержания музыкального образования младших школьников.

Ключевые слова: содержание образования, общее музыкальное образование, структура и элементы содержания, отбор содержания, фактор формирования, музыкальная культура, культуротворческая функция, младшие школьники.

SUMMARY

Lobova Olga. Content of the general musical education as a factor of formation of musical culture of junior school students.

The purpose of the article is theoretical justification of structure and the principles of selection of content of the general musical education as a factor of formation of musical culture of junior school students.

Research methods are analysis of scientific and educational literature, modern musical and educational environment.

The content of the general musical education is defined as the system of musical knowledge, abilities, skills and ways of musical and creative activity that is pedagogically adapted for pupils and directed at formation of musical culture of the personality in unity of its components: musical orientation, musical awareness, musical and creative good breeding and development.

In this regard basic elements of content of music education of junior school students are determined: motivational and evaluative, cognitive and theoretical, active and practical, educational and developing. As far as these elements of content of education directly reflect components of musical culture of a pupil, they are considered to be prerequisites for full realization of the cultural and creative purpose of the general musical education.

Selection and designing of content of the general music education of junior school students are determined by:

- 1) general tendencies of education reforming;*
- 2) features of selection of content of the primary general education;*
- 3) substantial specifics of music education;*
- 4) author's concept of formation of musical culture of junior school students.*

It is revealed that for full realization of cultural and creative, educational, developing and educative functions, the content of education has to be carefully selected, consciously directed at achievement of goals, personally enriched and expanded towards component structure.

Prospects of further researches are seen in the analysis of various forms of implementation of the contents of musical education of junior school students (in textbooks, workbooks, educational process, etc.).

Key words: *content of education, general music education, structure and elements of content, content selection, formation factor, musical culture, cultural and creative function, junior school students.*

УДК 378.147

Світлана Луценко

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
ORCID ID 0000-0002-2717-9659

Світлана Пухно

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-0657-442X
DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/258-269

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті проаналізовано теоретичні засади професійної компетентності сучасного педагога. Розглянуто сутність понять «компетенція» та «компетентність». Подано сутнісну характеристику основоположного поняття дослідження «професійна компетентність сучасного педагога». Представлено складові професійної компетентності. Наведено ключові компетенції та компетентності. Доведено, що в умовах перебудови системи вищої освіти необхідно розглядати сукупність ключових компетентностей, компетенцій і кваліфікацій, серед яких особливе місце займає професіоналізм фахівця, що формується у вищому навчальному закладі. Зазначено, що наведений перелік складових професійно-педагогічної компетентності не є вичерпним, остаточним і потребує подальшого розвитку та дослідження.

Ключові слова: *компетенція, компетентність, професійна компетентність, теоретичні засади, сучасний педагог.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни в Україні призвели до необхідності модернізації багатьох соціальних інститутів і, насамперед, – системи освіти, оскільки пріоритетними завданнями сьогодення є підготовка висококваліфікованих фахівців. Забезпечення державних гарантій доступності й рівних можливостей здобуття повноцінної освіти; розвиток освіти як відкритої державно-суспільної системи на основі розподілу відповідальності між суб'єктами освітньої політики й підвищення ролі всіх учасників освітнього процесу; створення нової системи цінностей і нових моделей навчання, – базові положення сучасної освіти.

Останнім часом усе більш зростає інтерес до компетентнісно орієнтованого підходу в освіті. Компетентнісний підхід в освіті – це підхід у професійній освіті й навчанні, за якого навчальна програма сфокусована в основному на результатах, а не на цілях навчання. Узагальнення проблеми формування компетентного викладача вищого навчального закладу зумовлює необхідність визначення теоретичних засад професійної компетентності сучасного педагога.